

Г Л А С Н А Р О Д А.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 44.

У НОВОМЕ САДУ. У НЕДЕЉУ 4. НОВЕМБРА 1873.

ГОДИНА III.

Ч У В А Ј М О С Е !

Ко у ово доба пролази крајеве наше, или ко се састаје са људма из разних крајева, тај ће чути да се свуда пева једна песма и то песма жалостива. Свуда се људи тешкају и уздишу да је зло, да овака времена још нису запамтили. Људи се туже да су три задње године загрдиле, да се свет, само да одржи живот завалио у силан дуг, упртало је велики терет а упро је очи у ову годину, да ће нас она ако не обогатити а оно бар ишчупати из њевоље и оскудице. Јесен је, доба је када свако може да разрачуна, колико му је ова година донела или однела. Не говоримо за појединце него у опште. Ко год рачуна, увиђа да му је рачун жалостан.

Ко ради земљу тај се тужи да га је она и ове године оманула. Ко тргује тај се тужи да му је никакав или мали промет. Ко ради занат јада се да нема муштерију за своју робу. Где економу, занатлији и трговцу није добро — онде осећају и сви остали слојеви народа да је зло.

Има људи који мисле, да би могли исправити раменом свет; има људи који кад говоре мислиш да знају лека свима нашим невољама. Нит је било до сада толико јаког рамена, које би могло да подигне свет, нит је било врача и лекара, који би речи, делом ил мелемом знали и дали лека ранама и невољама нашим — а није ни изгледа да ће тога бити од јако. Све што разуман пријатељ народа може саветовати своме народу јесте: Помози сам себи па ће ти и Бог помоћи!

Али како да помажемо сами себи? Ма да нисмо сву мудрост кашиком попили, ево ћемо да кажемо опет нешто, што би нам могло знатно помоћи.

Паметни људи, који су разбировали зашто ми Срби у овим крајевима пропадамо, разабрали су да је нашем пропадању један узрок и у томе: што ми Срби више трошимо у кући и у друштвеном животу него други људи што с нама живе, да тако рећи расипамо и харчимо и онда када нам се непресицле.

Ко је узео те рачунао шта Србина коштају сватови, свечари угони и подушја пијанке и теревенке

по кућама и по механама, беседе и балови и друге врсте весела и забава а особито с јесени и зиматај је могао израчунити да у нас оду силни новци на сувишно јело и пиће, на карте и на гиздаво рухо — и да са тих утрошених новаца многа српска кућа посрне и пође у своју пронаст.

Да се добро разумемо. Ми неговоримо овде да се завучемо сваки за своје огњиште, те ту да чамимо и чекамо боља времена. Ако и јесу тешка времена, очајање и дешперат није лек против таквих времена — али ако је икад нужно било, данас је нужно, да будемо у свему умерени, да се чувамо сваког излишног трошка. Србин је од заманде славио своју кућну славу, виђао је на слави својој своје добре људе и пријатеље. Нека је слави и ове године али ни светитељ а ни пријатељи незахтевају, да се о свечарима потроши десетак вина, побонаби све што је смока и јестива по кући — па кад дође време пролетнога тешкога рада а оно срчкикиселицу и расол и липај воду.

И ове године дај Боже у Српству много сватова али исто тако дај и мудри и разборити газда, који ће знати промислити да за рад сватова није право да продајемо идућу летину; да задужимо и кућу и земљу ради свиле и кадифе што ћемо да побројимо новој снаји и млади. Данас нису више она времена, кад су се сватови могли састати по недељу дана, те потрошити сретноме свекру или доброме тасту све што је из куће за јело и пиће а сувише покрхати и полупати му и оно, што је стекао за бољих година. Нигде не пише да сватови ако су весели морају бити пусти и бесни те уместо усрећити, упропасти-ти српску кућу.

Може и ове године бити беседе и игранака али немора се на те забаве потрошити и црно испод нохта. Паметне матере, младе љубавце и гиздаве ћерке нека не захтевају од родитеља и мужева да их за беседе и игранке оките скупим хаљинама. Може бити а и треба да буде и у нас забава али нек се наше кћери не надмећу, која ће бити богатије и лепше обучена, која ће другу своју постидити већим раскошом у оделу и нажиту. Има и у другога света заба-

ва и весеља али нема тога раскоша као је што у нас за то други свет не само да је весео при забави него је весео и после ње, али кад нас мине забава, покуњимо носове и уздишемо, јер нас је једна забава дошла скупле него што нам подноси цеп.

Ако и неможемо да неславимо свечаре, да не идемо у сватове да се мало не разонодимо на зимњој забави — то можемо свакако да се манемо пијанке и теревенке, да се и мушко и женско обанемо картања и коцкања. Многа она крајцара што оде на кепа што је прогрута кафана или биртија, могла би лепо закрпити домаћу потребу и ми би опет остали живи а били би и вољнији и здравији.

Мудар човек вели ако неће време по мени а оно ја ћу по њему па се отуд и гружа погуберу. Тешко му је, али ипак остаје жив те дочека и боља времена.

У ово тешко време где је мало свега а понајмање привреде и заслуге, треба сваки који има памети у глави да се озбиљно запита: Шта ми је најнужније и без чега могу да будем. Ко хоће да прекужи ове тешке дане нек у потреба свога живот буде умерен, а нек се параси свега онога без чега може да буде.

Боље је и разумна штедња нег најбоља радња. Кад се штедило у благословеним година онда треба двојином више да се штеди у тешким годинама.

Чувајмо се дакле зарад добра свога сваког излишног трошка, клонимо се разметања и расипања као живе ватре, јер отуд не само што ћемо бити безбрижнији и веселији, него ћемо одолети овом кобном времену и сачувати своју снагу за боља времена.

Чувајмо се док је јоште за времена! —X—

ИЗ ПРИРОДЕ.

Штигљиц.

Ко њега не познаје? Ко незнаде тог вечног скиталицу по равној Бачкој и другим пределима, ко не зна тог умилног певача, како срчано подноси и ветар и мећаву, сваку непогоду, и лето и зиму? — Мало је њих, који га непознају, мало их, који га не вољу. А како га не би волели; та погледајте га, како се у кавезу усправио, како лепо покреће своје витко тело, па поред тога красно цвркуће или баш пева; или погледајте га како се у башти или на запуштеном ком дворишту обесио о чичак или чеаљ, те вади семење, цвркутајући онако за себе своје ситне песмице, а шарно му се перје блиста у слабој зимњој сунчаној светлости, као ретко у које птице. Заиста штигљиц је леп и красан; па како нам је он веран, и онда кад нас многи певачи остављају, те заједнички а притом веселим срцем подноси с нама све зимње тегобе и летње милине, — хајде да му посветимо ово неколико тренутака па да се сад само шњим позабавимо.

Штигљиц је врабац; а то ће да рече, да је у њега кљун исто као купа, озго много шири, округло, а при крају све је ужи, као што је то и код обичног врапца, сенице, канарице и т. д.

За то се све те птице зову купокљунке. На нови су три прста окренута напред, а један остраг; грло му је тако удешено, да може да извија и крајне песмице — елем је штигљиц и добра птица певачица. Ал што је најдивније на њему, оно што баш чини да је штигљиц: — то је његово руво. Ваља га само погледати на пољу у природи — та природа је најбрижљивија мајка! — или ако је кавез на прозору, све трепери.

Глава му је као крв црвена, око кљуна је црн, а образи бели и пуначки. По трбуху је беличаст, са две мрке пеге, на леђи мрке боје, а на крили се прелива сјајна жута пруга по црноме, бело бобичастом перју. Кљун је купаст, на врху општар, а бео као слонова кост. И мужак и женка подједнаке су боје, само што је мужак нешто већи, веселији, ватренији, бољи певач, — дакле свакако више на цени него ли женка.

Штигљиц живи по целој Европи, има га и у малој Азији; а да је заиста делија, момак од мегдана, види се по томе, што може да поднесе зиму чак и у Сибирији. Но најволије средњу Европу, пределе где имаде доста врбака, доста липа, зова, бреза. По тим местима витла се он у друштву са другима целезиме, хранећи се семењем, које уме и при највећем снегу вешто да нађе, а када сине први зрачак подмлађене природе, када се укаже младо пролеће, онда се и штигљиц окане свог бећарског, скиталачког живота па гледа — да се окући, и притоме показује праву ћуд своју. Он треба верене љубовце, ал та се не да тако лако набавити, прошња је мучна; као стари јунаци, тако и он мора у боју после туче да задобије неву и ми га ето у пролеће можемо видети, како се ухватио у коштац са неколико штигљица делија. Јели у боју сретан био, јели га његов кљун и крило ваљано послужило, онда је блажен, та победилац је и са поносом се приљуби својој извојеваној неви, која сада прелеће од жбуна до жбуна, док се на једном не заустави, а тај жбунић је често мирисава ружа, те почне д гради гвездо своје. При томе послу мужак седи на гранчици, па док женка вешто плете гвездо, он јој са својом најумилнијом песмицом слади посо, ал га се сам неће никада латити, — та он зна да купћевне послове ваља женским оставити. Кад је гвездо доплетено, женка снесе своја зеленкаста јаја у њ, те када измиле малени штигљици, онда почиње за њих двоје права срећа. Онда их обоје из своје гуше наизменце хране, док не одјачају, и поседају или на крај гвезда или близу гвезда на танану гранчицу. Све то догађа се у красном месецу мају; а када дође близу јесени, искупи се малена породица на заједнички обилазе баште, пусте просторије, хранећи се семеном кудељним, маковим, салатом, чељевима. Наступи ли

зима, штиглиц и тада остаје код нас, само се скита из једне околине у другу.

Да је штиглиц птица, коју сваки воле, показује то, што је ретко наћи кућу, која мари за лепу песму и уживање а да нема штиглица. И он ту негу, којом га дворимо, потпуно заслужује, јер му је песма тако умилна и ведра, да је чисто мелем у суморним зимњим данима, а ако се својски заузмемо, штиглиц ће се показати и као добар ђак, јер научи по мање вештине, с којим може такођер да развесели свог домаћина.

Даклем негујмо, чувајмо штиглица као и сваку другу певачицу!

А. В. П—ћ.

СА БЕЧКЕ СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ.

(Писмо десето.)

ШВАРЦЕНБЕРГОВ ПАВИЛОН.

II.

Рекао сам у задњем писму свом, да ћу као данас павилон кнезова шварценбершких у скупу са читаоцем изближе просматрати. Павилон доста је простран а уредба његова таква је, да ће посетиоцу — па ма он и не био стручњак — преглед на изложене предмете и само разумевање истих веома олакшан бити. Колико у опште струка у пољоделству, рудокопљу и у шумарству имаде, толико их је овде одељака, а сваки одељак за себе опет чини подиуну изложбу, која све оно схваћа, што је нужно да је збирка једна савршена: и по броју и по избору најглавније пак да је савршена у програму везином, кога има, да испуни.

Ми ће мо се из тога разлога овога распореда изложбеног и придржавати, тек ће мо одељак за одељком прегледати и најзнатније што нам се приказало буде, обште користи ради овде забележити.

У првом, дакле рудокопном ће нам се оделењу највећма допадати силне збирке сваковрсних минерала, што се у рудама штајерским копају и ломе. Најлепши су предмети у овом случају разне сорте угљена из Чешких руда Шварценбергових. Има их примерака из 15 разних најзнаменитијих угљевити руда, као: Постлберг, Феберг, Круцова, Душница и Житолиб. —

Знатну улогу играју у великој овој збирци осим угљена јоште и сребро, графит (у прерађеним и не-прерађеним примерцима), гвожђе, олово и вршовички гранати.

Најзнаменитији одељак пак онај је, који треба да нам пружи слику грдне културе шума Шварценбергових, што их само у јужној Ческој до својих 167000 јутара имаде.

Овде је шумарство дотерано на врхунац савршења свога, оно је у сваком погледу — пошто се рацијонално на томе од векова радило и још се већ ма да-

нас ради — основ и управо извор богатства Шварценберговој породици. Задивити се мора сваки, који гледа онај ред по шварценберговим шумама, ону негу која им прибавља, ону употребу, која се са њима чини, тако да те шуме одбацују највеће материјалне користи, а да их ипак никада нестаје, да увек остаје по простору и по броју оно исто число, како је пре 50, пре 100 и више година било.

Изложене збирке разног шумског дрвећа, изложени скупови разних модела и изложбе слике и карте, које се на шумску културу, као иначе и на лов односе, би ће у стању изближе нас са стањем тога ческога велепоседа разложити и показати. У збирци, која садржи семење разних шумских дрва, особито неких фела, које су јединствено на Шварценберговим добрим удомљене, налазимо и обично дрвеће шумско у више сората, тако н. пр. јаворово, (у небројеним варитетима), дивљи кестен, оморику, јелу, брезово, растово, багрен, летњу и зимну липу, (*Tilia grandifolia et parvifolia*), боровину и јововину.

Друга збирка садржи младо шумско дрвеће, а постепено 1, — 2, — 3, — 4 годишње. Ово је дрвеће усађено у лонцима, те је или у дворани постављено или ти пак у врту, што је засађен наоболо дворане. Трећа је збирка она, што нам показује поједине плоче старог шумског дрвећа. Најлепши су примерци ови: 1.) 225 год. стара оморика са промером (диаметром) од својих 34 пал. (из Франценбершке шума); 2.) 180 год. стара јела са промером од 24" (са истога добра) 3.) 195 год. стари раст с промером од 27" а висина му је 96'; 4.) 180 година стара липа са промером од 30" а висина јој је 90'; 5.) 570 година стара оморика, промер 26", висина 66'; 6.) 250 год. старо јаворово дрво, промер 22", висина 54'; и 7.) 360 год. старо буково са промером од 39" а висином од 78'. Четврта је збирка најпосле она, која нам показује на појединим примерцима разне болести, ком је шумско дрвеће подложено. Сав овај скуп, који је — да богме са научног и стручњачког гледишта од неизмерне вредности, садржи негде око 200—200 бројева. Из једног тог примера само моћи ће читалац огромност Шварценбергове изложбе схватити, а оценити велим, може ју само онај, који је видио и дуго се у њој бавио марљиво ју прегледавши.

У збирци разних дивљих и домаћих животиња као најпосле и риба прво место заузимају: Беверица (у многим фелама), црвени јелен, срна, дивокоза, зец (у многим варитетима), јазавац, лисица, дивља мачка, твор (*mustela putorius*), видра, дабар, орло (*Aquila chrysaetos* и *Aquila naevia*), соко, крагуј и буљуна, од риба (ове су већим делом сахрањене у спириту) шаран, штука, смуђ, јегуља, лињак, греч и пастрма.

У овој збирци имаде у свему 200 комада изузимајући она два жива дабра (у језерцу пред павилоном) и неколико живих риба у маломе рибању крај павилона.

Ове су рибе све из великог витингавског језера, које даје годишње до својих 6050 цен.

Оделење за пољоделство многоврсно је. Оно се опет дели на више чести, у којима су појединце изложени: 1. пољоделске справе и модели; 2. фабрикација шећера; 3. пиваре; 4. Хемичне и физиолошке штације; 5. пољоделско инжињерство; 6. пољоделске школе; 7. баштованлук и 8. пољоделске и статистичне карте (мапе).

Није нам намера у све појединости се упуштају, јер иначе причању нашем неби ни краја ни конца било. Нека је толико доста ако ствар наведемо и ако у опште о њој коју речемо бољег разумевања ради. С тога ће мо у следећем читаоцу само кратки преглед пољоделске изложбе дати, па ће мо се одмах затим једном предмету обратити, који са обзиром на пољоделство наше, заслужује да му се највећа пажња поклони, а тај је предмет, као што сам већ у последњем писму свом нагласио: култура сунцокрета.

Но сада к ствари. Као што већ једном рекох имаде на Шварценберговим добрима ораће земље до својих 24.950 јутара (поглавито у Ческој) од којих 51% на рану пада. Кромпир и репе заузимају прва места.

Годишња продукција кромпира износи 74200 мерова а продукција репа до близу 550000 цената.

Ова се репа употребљује за фабрикацију шећера (годишње 67.300 центи) и јошт служи као рана за марву и за свиње. Пољоделство је у опште тако усавршено, да се сада већ са полак и четврт снаге 2,—3 до 4 пута толико производи, колико пре са три четврти данашње снаге. Наравно да су сада и средства у толико савршенија и наравно да се мора даље у обзир узети капитал, који свакако на расположењу стоји већем усавршењу тих средстава.

Изложено воће, семење разних кухињских растиња, изложене воћке (младице), семење разних фарбарских и осталих индустријских биља, рана, брашно, сита, проја чак и онај у великом броју и у много сорта изложен лебац прећићемо тек на брзо докле недођемо до сунцокрета, који сам за себе читаву изложбу сачињава.

Видимо га пред нами у више фела и разној величини и такав, како је у нашим пределима познат сади се на добрима Шварценберговим у великом броју. У опште започело се сада на западу културу сунцокрета распростирати. Па и у јужној га Русији веће имаде, где сачињава читаве вртове и где се на разни начин употребљује. Семе сунцокретово садржи у себи врло мастан олај (зејтин,) који је ради свога доброг укуса врло познат. Он се даље употребљује као зачин сваковрсноме (особито у Русији посноме јелу и као такав стоји врло у цени, и много више но олај од маслина. Иначе га потребују сликари за олајне боје а мањим се делом употребљује у парфимерији. Но јоште даје семе сунцокрета врло фино брашно, како је за неке врсте финога теста

неисказано. У Хинеској праве од струка хартију и јоште га мешају са свилом (јер се даје раскинути у fine конце) која услед тога некако живљу боју добије.

Код нас пак дају се струкови и олајне погаче марви, која их радо једе. Из свега тога дакле видимо да се сунцокрет може на много начина употребити и да све што је на њему користи даје. А што је најглавније то растиње не изискује бог зна какву негу. Та ми бар знамо, да свуда расте и без велике управо без икакве неге. Па ипак јошт га незнамо својски употребити и јошт га већим делом држимо за некорисног или барем мало корисног.

Но култура сунцокрета на западу каква је, задоста показује користност и важност тог растиња, које ће данас сутра свуда по Европи онако се употребити и уважити како одиста заслужује.

Ја велим, да се и ми неокаснимо, нег да гледамо па да скоро и за нас корисним учинимо. Труда око њега није нужно превише положити, доста је засадити у земљу па да нам буде корисна погода. Шварценберг ето нам је показао у колико значаја имаде сунцокрет и култура његова и која ће то значај теке бити, када се буде по свуда употребио и када сви буду њиме се користили. Неби згорег било кад би наша браћа сељаци одпочели озбиљно на томе, па онда дај, да видимо, да ли оће корисно дело бити или неће!

У Бечу, 24. октобра 1873.

Тодор Стефановић Виловски.

ИЗ ПОЉСКЕ ПРИВРЕДЕ. КАКО ВАЉА ЋУБРИТИ.

VI.

КАКО ДА ПОСТУПИШ С ЋУБРЕТОМ.

А) На ыубришту (у јама)

(Наставак.)

Ако хоћемо да је јама за ыубре добра ваља:

- а) да није далеко од штале или кошаре;
- б.) да је примерена броју марве и стоке газдине;
- в.) треба да је толика да се у њојзи може ыубре обрађивати у два дела, у једној половини јама да ыубре мирно труне да кад три до четири месеца дана зре може се извозити на њиву, а у другој поли да се слаже свакидашње ыубре из штала, кошара и други стаја,

г.) да је јама тако грађена да по среди између обе поле јама могу кола проћи;

д.) да је јама тако начињена да пиштавина не иде ни мало у тартањ, да је земља не унија, нити да отиче;

е.) да вода из авлије било да је кишњица, било кад се снег топи, не тече у јаму, ди је ыубре.

ж.) да је у хладу или да је од сунчаних зрака у лето заклањају било лисната дрва било сен од какве зграде

в.) да не би вода у јаму утицала и да не би које сунце које пак ветар сушио ђубре, треба да је јама — изузев среду где кола пролазе — обграђена 2—3 стопе високим видом.

Најбоље је ако се под ове јаме патоше с циглом помоћу хидраулична креча („каје“), а тако исто и дуварови; но ако се све не учини хидрауличним кречом, код канала, којим отиче пиштавина и код бунара гледајмо свакако да кајом патошемо и извидимо.

Тако изгледа целисходна јама за ђубре; главно је при том, да од пиштавине ништ не одлази у тартањ и да се ђубре са стране не осуши, јер није изложено сунчаној припеци и ветровима.

Даље, ђубре се пиштавином може поливати најудесније помоћу шмрца.

И на послетку, она вода, што се стече по дворишту, не може ни допрети до ђубришта и ђубрета.

Било да градимо оваку или мало простију и јефтинију јаму за ђубре, несме се ђубрета никад више од 4—5 стопа наслагати.

Ма какву јаму градили у свом газдалуку поступањ је увек један исти; — тај се поступањ може у овоме у кратко навести:

Кад се ђубре из штале изнесе, ваља га подједнако раширити и расути и утапати, да се неби сасушило.

Чим наслажемо с по стопе или највише с једне стопе нова ђубрета, ваља прострти по њему или добре родне земље или блата из реке или са дна јендека и то онако с два палца у висину и дебљину, да се тиме ђубре сачува од суше и испарења, да се боље утапа те да тиме врење у њему што сигурније буде и на послетку да се ђубре довољно попуни земљом која такође има у себи снагу те ђубре поправља.

Да амонија не би изветрила, обично се сваки нови таван ђубрета посне са гипсом, тиме добија ђубре већу вредност, и ко то чини, добро чини и би ће му од хасне.

Течност, што се прикупила у бунару за пиштавину, може се помоћу шмрца извући из бунара, те њоме цело ђубре полити, да се неби ђубре због жестоког врења сиржило и изгубило од своје вредности или да се местимице због оскудице у влази или због јаке суше неби уплеснивило.

Пошто у домазлуку имаде свакојаке стопе, има и пр. рогате марве, коња, оваца, свиња и пошто њихово ђубре није подједнако, јер је једно жешће а друго опет блажије: — зато треба домаћин да пази да се то разно ђубре у јами што боље измеша; није добро на пример да се овчија или коњска балегна на једном месту нагомила, јер се може сиржити, него ваља да се по целој јами што боље разреди, те да се по њој може раширити торна рогате марве, да би врење било колико толико подједнако и да би ђубре на њиви што већма подједнако могло дејствовати и утицати.

Врло је важна ствар, да се ђубре одмах разреди — а тога се наше газде слабо придржавају; скоро свуда бива, да слуга на колици или вилама, лопатама изнесе из штале ђубре те га изврати, избаци на ђубриште, и цело се ђубре састоји из брежуљчића, од којих сваки за себе ври, те кад кад се испржи ил уплесниви.

Ако се тако ради, онда није нужно ни да кажем, да ће ђубре изгубити своје најважније делове. С тога још једном препоручујемо, да се ђубре пиштавином полива и подједнако разреди и простре. А поливати се може, маленом дрвеном ведрцом, која има подугачку ручицу.

Ко је доспео, неће згорег бити, ако од времена на време претне своје ђубре. Тиме ће ђубре подједнако да сазре а и сламаће се уситнити.

Ако пољоделац не може да подигне ама баш никакву јаму за ђубре, онда му препоручујем, да бар удеси себи од данашњег бољи начин скупљања ђубрета.

Нека земљоделац одреди згодно какво место од четирн ђошка, нека ту ископа земљу за 1—1 и по ашов; нека дно такве јаме набије иловачом да не би вода продирала, па нека ту просторију ограда; затим нека сваки дан нанесе из штале ђубре, нека га подједнако разреди, као што већ рекосмо, и нека сатера у ту просторију марву, што лежи, да би се ђубре угазило, течна и чврста торина изсекла па да тако ђубре боље сазре и да неби бољи делови ђубрета одлетели, испарили се.

Кад је влажно време, ваљан газда, да би му стока на сувом лежала, а и да умножи ђубре, посне суше сламе по тој просторији — по томе обору.

Кад је ђубре на томе месту већ 2—3 стопе високо наслагано, а гдекоји пут већ и раније ваља ђубре изнети на њиву исто онако као из ђубрене јама па то ђубре — ако и не буде тако изврсно као оно, што га обрађују у јамама, опет колико сам искусио, могу рећи, да је такав начин поступања са ђубретом кад већ нема бољег, напредак. Јер по томе начину ђубре подједнако зре, задржава своју снагу задоста, па ако у згодно време простиремо под стоку било сламу, било плеву, зелену кошевину и т. д. увек ће ђубрета бити више и то на хасну.

Напослетку напомињем, ако би бунар у ђубреној јами због превелике суше одавао врло мало пиштавине за поливање ђубрета, да се онда може ђубриште поливати умерено и водом, само ваља да вода буде што више устојана, пуна мутљага и блата.

(Наставиће се.)

БЕЛЕШКЕ О СВАЧЕМУ.

Да сачуваш јабуке метни их у раж, којој то ништа не штоди. Ако то нећеш а ти их поређај да једна

другу недодирује у песак, који си најпре усијао па изхладио и то у суд, који има добар заклопац, да не промажује ваздух у њега. Песак прима у себе испаравање јабука и тако ће оне остати суве и задржаће свој мирис.

Смрзнуте јабуке и крушке могу се опет повратити, ако их, док се још нису отравиле, преспемо са хладном водом 1—2 палца високо, па кад се укорепи лед око њих а ми одлијмо воду, убришимо лед са љуске и осушимо јабуке и крушке у топлој соби.

Да сачуваш лебац од плесни метни у тесто онај — са или кима па га добро измеси те ћеш лебац сачувати од плесни, лебац ће бити куснији и дуже ће се држати. Ако хоћеш да ти лебац буде леп и да му се кора стави, а ти отри пећ, пре но што туриш лебац у њу, моком сламом, кад си лебац већ метнуо у пећ, запуши пећ такође моком сламом. Водена пара што ће се испарити са моког огњишта и влажне сламе, слеће се на лебац те ће му кора бити мрежута и светла.

Да познаш јесу ли јаја скорашња узмите сунџи 7 лоти соли у холбу воде. Кад се растопи метни јаје које хоћеш да видиш јели скорашње у ту воду. Ако је јаје тај дан снешено, оно ће потонути на дно, ако је један дан старо, неће доспети на дно, ако је три дана старо, пливаће у води а ако је старије од пет дана, пливаће горе по води и што се више испољи то је све старије.

Да распознаш памук у платну, узми један комадић од онога за које сумњаш да има и памука, па добро накваши тај комадић у води у којој је растворен шећер и кухиња со; кад се осуши, а ти спали тај комадић, па ако је пенео прн, онда је са платном било и памука, ако ли је пенео граораст онда је тканина од чиста платна.

Да ти пиће у лето буде хладно, ваља ставити или боцу, у којој је пиће, замотати у наквашен салвет, па оставити на промаји, особито према северној страни. Затим се салвет може чешће квасити и то ће пиће већма да олади, него ако ставиш метнеш само у воду.

Да ти се надимљено месо (и шунка) не уцрвља, метни месо у добро просејан пенео буковог дрвета, ал најпре очисти месо од плесња, ако га је било. Месо се тада може и у хартију завити.

Да очистиш прље са рубља, изтуци у авану зрео кестен, кад га ољуштиш; то брашно намажеш на прљу па кад сада пропереш рубље, прље ће саме од себе да нестану.

— Моловане слике могу се очистити, ако се једна фунта сирових кромпира ољушти и то све успе у 4 фртаља воде па остави целу ноћ да се пари. Затим се одмах може употребити тако, ако се са сунђером и фланером слике чисте, све дотле док прљежа нестане.

Да ти „Флор“ постане крут, натапкај комадић платна у јакој, чистој житарици ракији, па метни умотан флор у комад, кад се накваши, рашири га између два листа хартије.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Пешта 4 новем. — И данас, као обично при завршетку недеље, беше слаба радња а цене непромењене.

Бележено је:

Узанц-шенице за пролеће 7 ф. 95 ц. и 8 ф. у еспапу.

Зоб за пролеће 2 ф. 22 нов. у готовом 2 ф. 23 нов. у еспапу.

Кукуруз за мај и јуни 4 ф. 32 нов. за готово, 4 ф. 85 нов. за еспап.

ПОДЛИСТАК.

О Ч Е В И.

СЛИКА ИЗ НАРОДНОГ ЖИВОТА.

написао Јосим Суботић.

I.

Недеља је. Ала је то жестока врућина. Свуда је тако јако прижегло да би човек чисто помислио, сад ће се сва земља морати истопити па канути у ништа као што вели наш опће познати и опће љубљени Ђир Мишка. Лишће на дрвећу стоји тако мирно као приковано ама ни да се магне, по селу влада мртва тишина, само што се по где где указује које цето, које би својим лавезом да покаже превелику верност. Ал' да, напоменућу нашег Ђир Мишеу. Може још лако бити, да га ти мој читаоче и непознајеш? Но, лепа парада! Не познавати Ђир Мишеу, значи толико, колико непознавати ништа. Па ваљда нисте још никада ни чули за њега? Но то би било и сувише. Та зар ви мислите да је он којекто? А да које је молим вас оно прошо поред покојног Напулиона Бунапарте па свинуо пред њиме шубару своју, нашто је Напулијун свин'о свој шешир па реко: Добар дан Ђир Мишка? Па сигурно још ни то нисте чули, да је само један једини јунак био на крају света, па је сео на крај земље весео махао ногама и иљуцко у ништа! — Е, ако нисте слушали ево чујте сад па се дивите уму и јунаштву нашег Ђир Мише. — Ђир Мишка је иначе поштен и ваљан човек, а и имућан је прилично. Сваки га у селу са његове науцености припознаје и поверава му се. Ако је где требало писати писма, адресирати каке пакете, селанати уговоре и тако даље. Ко ће други то учинити до Ђир Мишка, а осим тога је за тај свој грдни труд свугде бивао особито награђен. Рекох грдни трудјер ваља да знате, да је свако слово његово било пофата велико, и осим тога му се линије горе пењале, а то, молим вас, по једнога старог човека није баш сувише лак посао. Па како је скроман, он је на све то искао само по коју кришкицу сира за лек, и по

коју погачицу да понесе деци, мало сува меса, мало воћа, коју лубеницу или дињу или обоје, и уопће од онога чему је већ време. Па кад би већ тако напунио џепове у свом дугачком кожуху, да су они изгледали као да је чутуру у њих сакрио, онда би био свесвим задовољан, и немарећи за толики труд позвао домаћина и други пут ако се деси таква прилика за писање, он ће њему за љубав то „забадава“ учинити. И доиста сваки је то сматрао за особиту љубав и наклоност од Ђир Мишкине стране, па се још тиме поносио, и хвалио се сваком приликом. — Ако је где слава била, свечарство, крсно име, или друга ма која свечана пригода, Ђир Мишка је морао бити ту ма нико небио. И тада је он био душа целоме друштву. Он је све забављао својим „збитијама“ под Бунапартом. Једном речи он је у селу прва особа; после господина попе и грка, он је био свеи сва.

Ђир Мишкина је кућа врло лепа. Зидана је на глагољ. Остраг се пружила грдна башта, засађена до пола цвећем од пола пак разним зељем, које је од преке потребе по сеоску кујну. Па зар и цвећем? Ех, па причекајте мало и на то ће већ доћи ред. Ви би да вам човек једном речи све каже, полагаано полагаано брајко што реко наш Ђир Мишка кад би му на прилику која баба почела ређати, кога ваља све син јој да поздрави.

Али између баште и кућног зида имаде једна мала шупа, у којој је био један кревет са комарником, то беше привилегисано место Ђир Мишкино. Нико се више осим њега није смео извалити на тај креветцац. Јао си га њему, да га је Ђир Мишка видео. То је била његова „престолница.“

Тако се на прилику ено и данас извалио, сеино кожух раздрљиво кошуљу, па се левом руком подбочио гледа по дворишту, које беше пуно разне живине, и од прилике овако у себи премисљао: „Ала гледај само — и ту покаже руком на читав пилећи свет — шта сам ја рођеним трудом и знојем, својим пером заслужио. Ех та нема ти већег блага на свету, него бити писмен човек, па онда моја памет, хм, хм, — и ту се Ђир Мишка насмеши — како но је само рекао мајстор Рома, „ал баш богами, што ти је наш Ђир Мишка паметан човек, то више не родимогао би бити учитељ у сред вароши.“ Ал баш ти је тај Рома — хе, хе, ал и има право бога ми, па дед нека ми покажу, које паметнији од мене, дед амо да га видимо. Обеш сутра, нема га на целом свету. Па онда што имам ћерку, ех, то више не роди. Шта је Ромина девојка, шта је Лупићева Криста, трице, — и ту Ђир Мишка плуцне — моја Марта то тије праве звезда Даница. Па како је само воспитана. Кад господин попа дође да свети водицу, а она одма „љубим руку господин попо!“ Онако ју богме попа и фали свугде где год стигне. Да, богме. Ал' на послетку није ни чудо та то је Мишкина.“ Е'о што је повикао мајстор Рома, кад га је један путник запи-

тао, чија је то девојка. Па онда како сам ти ја имућан човек, шта је ћулум — пиха, он још да са миом натиче, полагаано, полагаано брајко Још ће доста воде дунавом проћи, док ти постанеш оно што је Ђир Мишка сада, Гле ти њега, га онда да чудна безобразлука од његова дерета, он бацно око на моју Марту. Бре само нека проба, само нека чујем ја да што пушне би ће — он да се загледа у моју Марту. Помислите само у моју Марту. Ал' козна можда баба Наста и лаже. Ваљда није имала чим да ми наплати моју писарину па ми је том лажи хтела уши да напуни. Кажу боме давако матора вештица гадура, кркетуша, допужа, судопера — пфуж — и ту Ђир Мишка плуне. Ал' опет ако се ко паметан човек промислим може лако бити истина. На прилику кад узмемо само ово: она је лепа, кошто каже мајстор Рома. Шта нема је под небом, Ђир Мишка“, а и он је лепушкат момчић; Понда: она је имућна, а он није сиромаш, „ал лаже та проклета совуљага, лоћа нацакбаба. У осталом шта ми остаје да чиним као паметном човеку, мораћу још данас отићи к њојзи па ћу да је исчитам, морами казати све до ижице, ил' ћу је за језик обесити. А међу тим ћу, строго запрети Марти да ми за живу главу несме ни једне речи прословити са тим — тим Ђулумовим Станком иначе тешко њојзи. Ал' где би она тако што учинила. Та шта вели мајстор Ромином Милану — хе хе, то ти је тек момчић. Свршио је у Сомбору препарандију, па до који час да буде учитељ што реко мајстор Рома, за мене „ама Ђир Мишка баш у сред вароши“, то јест, он не може бити баш у сред вароши, јер није још тако паметан е'о ја, то не, али где на крају, а ту већ иде. Понда како је то воспитан дечко, не не непрестано се с попом разговара, па још немецки — чекај како оно каже, да, „гути морги“, а то је толико, кад би понашки казо „наздравље ручак желим“, а попа му онда одговори „дох шен хер лера“, а то значи, „такоћер вам наздравље“. Ех, — та знамти ја, разумемти ја нешто и латински — на пример „сербус“ — „добар дан“, та некаже бадава мајстор Рома, „све, све, Ђир Мишка, ал твоје памети више не роди!“

И при тим речима нам ти се Ђир Мишка опружи, а лице му узме тако комичан израз, да би се мој читалац сигурно сит насмејати морао, само да га видети може онако, као што га ја пред својим очима видим. За време Ђир Мишкино, ја сам истина био још мален и незрео, али сам се више пута морао насмејати, кад сам га видео, где са неком комичном граоцицом корача кроз улицу и „снисходително“ погледа на околни свет, мислећи ваљда у себи, „та шта сте ви на спрам мене, трице, гучине, мрави, кепеци, кузавице — ја, хе, хе, ја сам — *lumen mundi*.“ Но, и то морам признати, да сам и ја спадао међу његове обожатеље. — Е, тако је од прилике и сада Ђир Мишка изгледао, а у себи је сигурно мислио: „Та

шта је овај свет трице, хе, да сам ја само оно што нисам, и да имам оне силе што немам, ја би то све друкчије удесио, прво и прво створио би себи једну кућу, као што сам у варошвидео, па би онда држо много слугу, ранио свиње, коње, краве, волове па би их тако нагојио, да једва дишу, — — хе, хе, па би их на вашар отерао и продао, па сав би свет искупио око моје марве па би све говорио; ала тије тај Ђир Мишка богат човек, где, само кака му је марва. А ја би само уживао као — бож' опрости — цар. Код куће би се извалио на софру па би са највећом сласти рекао бела лука и сланине — хе, хе, та што би ти ја умо живити, то више не роди. Знаш што важе мајстор Рома; Бадава Ђир Мишка, ал што се ти знаш наћи, то више нероди.“

Али на једаред узе му лице озбиљан израз, и готово да речем љутито поче разгледати око себе, па онда рече полугласно: „Али само да та врашка баба не лаже. Ал откуда ће врагу она баш и знати па да је и истина? Ех, ала ипак може! Та она је прва врачара, а што ти уме из карата да чати као из књиге. Богме, — хм, хм, мораћу извидити ту ствар, Наопако да буде што у ствари, онда — тешко теби Марта, а ни Станку неће бити боље. Само мораш још мало причекати док се сасвим не смирене, јер да ме когод види да идем врачари, било би свакојака разговора по селу“.

Док је Ђир Мишка тако размишљао, и премишљао, шта да чини, сунце се већ ширило било, а тија ноћца је већ своја мрачна крила почела ширити над убавим селом. Пријатна ладовина заменила је несносну врућину и наш ти Ђир Мишка у свом блаженом размишљању поче дремати. Сан га је преварио био, а можда му је сигурно хтео да прекине време, док се ноћ сасвим не спусти на земљу, па да онда може сигурно наставити своје „предосторожне“ мере, као што се то и пристоји, једном тако паметном човеку као што је Ђир Мишка, а особито у такој прилици где част његовог господарства, стоји на коцки. —

(Наставиће се.)

Р А З Н О.

— Пре неки дан славио је неки сељанин са својом бабом „бисер сватове;“ то јест то двоје стари живе већ 75 година у браку. Том приликом замолише Његово величанство нашег краља за кума, надвојводињу Гизелу за старосватицу и — обоје се одаваше тој молби. Краљ је томе ретком пару поклонно 3000 форината. — Други неки сељак држао је своје златне сватове са бабом својом. Да бог да што више таквих прилика!

— Није давно како су у Бечкерек у Банату сахранили Србина старца од 115 година. Заиста ретке године!

— Нени хвалисавац поче грдити пред једним француским краљем ваљаног неког човека овим речима: „Дебелу би књигу могао написати, о ономе што тај човек незна!“ Краљ на то мирно одговори: „А о ономе што ти знаш, — једва да би се написало неколико листића.“ —

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ

Ступајући из криминалног затвора сомборског у слободу, напоменуо сам у изјави мојој, да ми је за време шест-месечног тавновања једина забава била, што сам радио на књиговодству и кореспонденцији српској; рекао сам и то, да ћу још неко време са преписивањем на чисто посла имати јер ми не дадоше у ариште пера и мастила унети, те сам оловком бележити. И тако сам последње време занимао се које са својим званичним пословима од којих живим, које са преписивањем бележака мојих на чисто.

Сад је књига готова, коју сам народу нашем наменио, ком је и просвећујем, те сам је стога просто по најновијим немачким стручним књигама на српски прерадио и са обичним стилем написао, као што наш народ говори.

Књиговодство сам поделио на просто и двоструко. Обоје сам практично теоретично написао, а при крају доносим један практичан пример по Кајловом начину, који сам ја овде у „Српској задрузи за међусобно помагане и штедњу“ увео.

Кореспонденцију сам поделио на двоје: I-во на писма, као: на молбе, захвална писма, одбијајућа писма, прикорна писма, извињавајућа писма, честитке, на препоручна, утешна, позивна, трговачка, пријатељска и мешовита писма. II-го на приватне списе и то А. на изјаснења, као: признанице, одказнице, сведоче, укњижбена и избрисна изјаснења, реверзе, тестаменте и кодициле. Б. на уговоре као поклон, сахрана и позајма обичних ствари; облигације, залога, јемство, уступнице, упутнице, пуномоћја, куповање, промена, кирија, аренда и награда. В. Менице.

Сад ми још остаје напоменути, шта ми даде повода да се баш овог рада латим. Давнашња је жеља моја, да и новчани заводи које је наш трговачки свет почео оснивати, српски тип и карактер добију, што се тако извести може, ако је пословни језик у ти завода српски, које само онда смисла има, ако се књиге српски воде, и ако се кореспонденција на српском језику обавља; а то се само тако постићи даде, кад се има стручних књига на матерњем језику.

Дал ће ова књига одговорити жељеној цели, незнам — али знам, да ми је намера поштена, а цел племенита што ми нико одрећи не може, У то име пуштам у свет овај мој први покушај на књижевном пољу.

Ако се до божића толико претплатника пријаве да трошкове штампе подмирити могу, ја ћу дело штампати и то у толико примерака, колико се претплатника пријавило буде, које ће од прилике до 30 штампаних табака изнети.

Цена је књизи 1. ф. 50 п. а. вр. Скупљачи добијају за труд сваку десету књигу, или новац за исту. Новци, или имена претплатника нека се шаљу управо на мене у Нови Сад.

Пријатеље народног напретка, нарочито трговачку омладину и народне Учителие молим, да се заузму око скупљања претплате, да ме тим помогну у овоме тешком, али користном и племенитом ползуећу.

У Новоме Саду 7. (19.) октобра 1873.

Корнел Јовановић.

НАЈНОВИЈЕ

ШКОЛСКЕ НАРЕДБЕ,

које су издате од висок. школ. савета за све срп. нар. школе, — могу се добити и наручити комад по 15. нов. а на више са уобичајеним рабатов, у

Срп. нар. задруж. штампарији
у Новом Саду.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Стеван В. Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА У ПАНЧЕВУ.

Поводом предстојеће нове школске године препоручујемо пажњи свију школских одбора нашу

НАКЛАДУ ШКОЛСКИХ КЊИГА,

која испуњује давно осећану потребу наше школске наставе. Од одзива наших општина зависиће хоћемо ли и надаље посвећавати наше силе школској наклади и тиме постепено намирити све захтеве које се данашњим даном школарству стављају.

НАША ЗЕМЉА. Читанка за народ. Посрбио Ст. В. Поповић. I. и II. део по 50 нов. *Од високог школског савета као читанка у 5. и 6. разреду препоручена.* ф. 1.—

НОВЕ МЕРЕ. Написао Мита Петровић професор учитељске школе ф. —20

РАЧУНИЦА за српске нар. школе по немачком а с обзи-

ром на нове мере израдио С. Коњевић. I. књига 10 н., II. књига 12 н., III., књига 16 н., IV. књ. 20 н.

ОТАЧАСТВЕНИЦА. За срп. народ. школе написао Н. Ђ. Вукићевић управитељ учит. школе I. део 45 н.

ЈЕСТАСТВЕНИЦА. По Гертнеру написао М. Т. Фрачкивић 25 н.

ПИСМАРИЦЕ на тврдој артији. Кутија . . . ф. 3.—

ШТИЦЕ по методу Н. Ђ. Вукићевића с оквиром ф. 2.—

Пошто смо од ових дела у први мах мало издање у свет пустили, то молимо да се с наруџбинама свако пожури а првенство ће имати оне општине које и друге књиге од нас набавиле буду. Осим ових књига и училиа из наше накладе препоручујемо и наше богато сложиште

СВИЈУ ШКОЛСКИХ КЊИГА И УЧИЛА

по гласу нашег I. и II. књијарског списка од куда у изводу саопштавамо:

Буквар српски (будимски) с онов. читанком за I. разред	15 н.	Из часослова	9 н.
Буквар српски (бечки)	16 "	Из псалтира	27 "
" " са сликама (београдски)	12 "	Књига упражнења у рачуну за сеоске школе	22 "
" словенски	10 "	Граматика срп. мала за основне школе	14 "
" немачкиј	9 "	Извод из срп. граматике Ј. Бошковића I. део	10 "
Читанка српска } за II. разред	24 "	Земљопис мали за основне школе	12 "
" } III. "	28 "	Прва знања за основне школе	18 "
" } IV. "	34 "	Историја српског народа за основне школе	22 "
" } за II. "	27 "	Очење од дра Радића	10 "
" } III. "	20 "	Писмени састави за српске школе	14 "
" } IV. "	47 "	Неколико нар. песама за на изуст учење	10 "
Читанчица уз буквар	12 "	Прегледалнице за красн. ис, српске	79 "
Букварска читанка мала. За школу и народ написао Ак. Максимовић	25 н.	" " латинске	25 "
Езикословије практично и нѣмачка читанка I. део	36 "	Наша земља (планиглоб) на платну . . . ф.	6 — "
" " " " II. "	49 "	Европа Сидова	6 — "
Речник србско-нѣмачки и нѣмачко-србски к нѣмачкој читанки	21 н.	Азија "	6 — "
Катихисисъ мали	4 "	Америка северна Сидова	6 — "
" срѣдњи	9 "	Oesterreich-Ungarn, von Becker. Веома велика карта на платну	ф. 10 50 "
" велики	23 "	Угарска од Генци-Бергхауза, маџарски штампана на платну	ф. 8 — "
Молитвослов краткиј	17 "	Палестина од Коцена, немачки на плат. "	5 80 "
Свештена историја кратка	6 "	Српско-хрватске земље од Дежардена	" 4 — "
Историја црквена мала, старог и новог завѣта	12 "	Војводина од Ј. Ђорђевића на платну	" 1 20 "
Приповетке из старог и новог завета од Ђ. Дан.	50 "	Планиглоб мали од Дежардена на плат. "	" 1 50 "
Библичне повѣсти новог завѣта. Н. Ђ. Вукићевић	36 "	Европа " " " "	" 1 50 "
Огледало хришћанске добродѣтели, састављено из житија светих. Н. Ђ. Вукићевић, укр. пов.	50 н.	Азија " " " "	" 1 50 "
Церковное пѣније въ недѣљныя и праздничныя дни на весь годъ	13 н.	Африка " " " "	" 1 50 "
		Америка сев. " " " "	" 1 50 "
		" јуж. " " " "	" 1 50 "
		Аустралија " " " "	" 1 50 "

Глобус ћирилицом од 6" у попречнику " 4 — "

" " 6" с меридијаном " 10 50 "

" " 8" у попречнику " 6 70 "

Ф " 8" с меридијаном " 15 75 "

" " 12" у попречнику " 13 — "

" " 12" с меридијаном " 25 — "

Anschauungs-Unterricht in Bilder. Издање Темпска, везано, 84 стране ф. 8 20 н.

Bilder für den Anschauungsunterricht in Schule u. Haus von H. E. Wagner, 40 листова, сваки лист представља само један предмет ф. 6 20 н.

— zum Anschauungs-Unterricht für die Jugend mit erläuterndem Text. у 5 свезака:

I. свеска са 300 финих бојадисаних слика разних поучних предмета у 30 таблица красно повезано ф. 4 50 н.

II. свеска са 150 финих бојадисаних слика разних растиња на 30 таб. крас. повез ф. 4 50 н.

III. св. са 48 т. по геог. обзиру уређених домаћих и иноземских предмета из природе са тумачењем од Х. Вагнера, красан повез ф. 4 50 н.

IV. свеска: 30 слика из старог завета, фино бојадисано, красан повез ф. 4 50 н.

V. свеска: 30 слика из новог завета, фино бојадисано, красан повез ф. 4 50 н.

Formensammlung zum Elementar-Unterricht in freien Zeichnen in Volksschule von J. Roller. 6 свезака по ф. 1 45 н.

Schreiber's grosse colorirte Wandtafeln der Naturgeschichte des Thier und Pflanzenreichs in 20 Tafeln; првих 5 таблица садржавају сисавце, дру-

гих 5 табл. птице, трећих 5 табл. амфибије, рибе и т. д., четвртих 5 табл. растиње. 5 таблица ма које врсте на платну прилепљене ф. 7 25 н.

Werkstaetten, die, der Handwerker. 20 таблица слика, свака са две стране, са 47 страна текста од Хермана Вагнера. Фино везано ф. 4 50 н.

Abbildungen zum Lehrbuch der Naturgeschichte, са 12 таб. бојадисано и са срп. тумачењем ф. 1 89 н.

Слике шкољивих лептирова у Аустрији. 6 таблица бојадисано ф. 1 60 н., (Тумачење: Die schädlichen Schmetterlinge Österreichs. Für Lehrer, Volksschulen etc.) 25 н.

Schilling, Schul-Atlas des Thierreichs, увез. ф. 1 10 "

— des Pflanzen-und Mineralreichs, увез. ф. 1 10 "

Рачуњалка руска за рачунање с целим бројевима, лепо бојадисана и лакована ф. 15 — н.

(Немачко упутство за ову рач. стаје ф. — 20 "

— За рачунање с разломцима, лепо бојадисана и лакована ф. 15 — н.

Цртачка школа у таблицама за вид, садржавајући прве почетке орнаменског цртања. За народне и занатлијске школе од К. Фолтца 22 листа ф. 1 15 н.

Зачисник за прозивање школске деце, табак 12 н.

— за свећенички попис за школу способне деце, табак 6 н.

— за оцену школске деце на крају семестра или године, табак 8 н.

(На захтевање везује се потребни број табака у књигу, и то у платну или кожи.)

При наруџбинама молимо све школске одборе односно црквене општине, да изволу тачан списак од потребних књига и учила сачинити и од своте наручених књига 10% као капару своје налогу придодати а за остатак од рачуна изречно се обвезати, да ће се овај при пријему на пошти или пароброду (железници) уваточ (per Nachnahme) исплатити. Начин како да се опреме књиге и последња пошта или паробродска или жељез. станица нег се изречно и разветно означе. Налози који не буду тачни и не одговарају свему овде захтеваном не ће се уважити, јер смо ради сваку неприлику избећи.

У Панчеву, 15. августа 1873.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.